

שבת FOR יום טוב WHEN IT FALLS ON שמונה עשרה

When a holiday falls on a שבת, it appears that we set aside the standard text of שמונה עשרה for שבת and recite the שמונה עשרה text for the holidays and include references to שבת within the middle ברכה of שמונה עשרה. From the following source, we can conclude that our practice is in fact, not to set aside the standard text of שמונה עשרה for שבת; instead, we combine the middle ברכה of שמונה עשרה for שבת with the middle ברכה of שמונה עשרה for יום טוב:

תוספתא מסכת ברכות (ליברמן) פרק ג' הלכה יג'—יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, בית שמאי או' מתפלל עשר; ובית הלל או' מתפלל תשע; יום טוב שחל להיות בשבת, בית שמאי אומר' מתפלל שמונה, ואו' של שבת בפני עצמה ושל יום טוב בפני עצמו, ומתחיל בשל שבת; ובית הלל או' מתפלל שבע, ומתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואו' קדושת היום באמצע. רבי או' אף הותם בה ברוך מקדש השבת וישראל והזמנים.

Translation: When the holiday of Rosh Hashonah falls on a Shabbos, Beis Shamai hold that Tefilas Mussaf consists of ten Brachos. Beis Hillel say that it consists of nine Brachos. When Yom Tov falls on a Shabbos, Beis Shamai hold that Shemona Esrei consists of eight Brachos—the middle Bracha for Shabbos and the middle Bracha of Yom Tov are both recited but we recite the middle Bracha for Shabbos first. Beis Hillel say: it consists of seven Brachos. The middle Bracha of Shemona Esrei opens with a reference to Shabbos and closes with a reference to Shabbos with the middle consisting of the declaration of the sanctity of Yom Tov. Rabbi says the middle Bracha of Shemona Esrei on Yom Tov when it falls on a Shabbos concludes as follows: Baruch Mikadesh Ha'Shabbos V'Yisroel V'Ha'Zmanim.

The practice of combining ברכות in שמונה עשרה was not unusual in the early days of our fixed liturgy. Have you ever asked yourself the question: why do we call a prayer that has 19 ברכות by the name 18 (שמונה עשרה)? It is because in מנהג ארץ ישראל, it was their practice never to deviate from reciting 18 ברכות as part of שמונה עשרה. How did they maintain the number 18 even after adding את צמח דוד and ברכת המינים (ולמלשינים) ברכות? They combined the ברכות of דוד and בונה ירושלים. The practice of combining ברכות is found in the following early source:

תוספתא מסכת ברכות (ליברמן) פרק ג' הלכה כה'—שמונה עשרה ברכות שאמרו חכמים כנגד שמנה עשרה אזכרות שבהבו לה' בני אלים. כולל של מינים בשל פרושין ושל גרים בשל זקנים ושל דוד בבונה ירושלים. אם אמר אלו לעצמן ואילו לעצמן יצא.

Translation: The eighteen Brachos of Shemona Esrei were established to correspond with the eighteen times that G-d's name appears in the 29th chapter of Tebillim. One may combine the Bracha against the heretics with the one that concerns those who separate from the community; the Bracha of converts with the Bracha of the elders and the Bracha of Etz Tzemach Dovid with the Bracha of Boneh Yerushalayim. If one recited any of those Brachos individually, he has still fulfilled his obligation.

Another example of combining ברכות within שמונה עשרה is the following:

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף לב' עמ' א'—משנה. סדר ברכות: אומר אבות וגבורות וקדושת השם, וכולל מלכיות עמהן ואינו תוקע. קדושת היום – ותוקע, זכרונות – ותוקע, שופרות – ותוקע,

ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים, דברי רבי יוחנן בן נורי. אמר לו רבי עקיבא: אם אינו תוקע למלכויות למה הוא מזכיר? אלא: אומר אבות וגבורות וקדושת השם, וכולל מלכויות עם קדושת היום – ותוקע, זכרונות – ותוקע, שופרות – ותוקע, ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים.

Translation: MISHNAH. The order of blessings in the Mussaf Amidah is as follows: the reader says the blessing of the patriarchs, that of mightiness and that of the sanctification of the name and includes the kingship-verses with that of the sanctification of the name but does not blow the Shofar at the conclusion of that Bracha. He then says the Bracha of the sanctification of the day and blows the Shofar, the remembrance-verses and blows the Shofar, and the Shofar-verses and blows the Shofar; and he then says the blessing of the temple service and the one of thanksgiving and the blessing of the priests. This is the view of Rabbi Johanan ben Nuri. Said Rabbi Akiba to him: if he does not blow the Shofar for the kingship-verses, then why does he recite those verses? No; the rule is as follows: he says the blessing of the patriarchs and of mightiness and of the sanctification of the name, and says the kingship-verses in the same Bracha as the one in which he includes the sanctification of the day and blows the Shofar, then he says the remembrance-verses and blows the Shofar, and the Shofar-verses and blows the Shofar. Then he says the temple service blessing and the thanksgiving blessing and the blessing of the priests.

The **ברכה** of **מלכויות** in **עשרה** of **מוסף** **שמונה עשרה** of **ראש השנה** is an example of a **ברכה** that is combined with a second **ברכה**. Although it appears from the standard text used today for **מוסף** **עשרה** of **ראש השנה** that we follow the opinion of **רבי עקיבא**—that we join the **ברכה** of **מלכויות** with the **ברכה** of **קדושת היום**—a careful review of the **ברכה** of **קדושת השם** that we currently recite as part of **עשרה** of **מוסף** **שמונה עשרה** of **ראש השנה** reveals that it too has been expanded to include the theme of **מלכויות**. In other words, **מוסף** **שמונה עשרה** of **ראש השנה** is an instance in which we follow both opinions in a dispute about Jewish liturgy. We merge the **ברכה** of **מלכויות** with both the **ברכה** of **קדושת היום** and with the **ברכה** of **קדושת השם** but we blow **שופר** only after the combination of the **ברכה** of **מלכויות** with the **ברכה** of **קדושת היום**. The best evidence that we join the **ברכה** of **מלכויות** with the **ברכה** of **קדושת השם** lies in the change we make to the ending **ברכה**. Because the **ברכה** of **קדושת השם** has been combined with the **ברכה** of **מלכויות**, the theme of the **ברכה** has changed. Once the theme of the **ברכה** changed, the **חתימת הברכה** needed to be changed as well; i.e. from **הא-ל הקדוש** to **המלך הקדוש**.

The disagreement found in the **תוספתא** between **בית הלל** and **בית שמאי** appears to be whether it is appropriate to combine the middle **ברכה** of **עשרה** of **שבת** with the middle **ברכה** of **עשרה** of **יום טוב**. That is the way **רש"י** defines the statement made by **בית הלל**: **מתחיל: בית הלל**: **בשל שבת ומסיים בשל שבת, ואומר קדושת היום באמצע**:

רש"י מסכת ביצה דף יז' עמ' א'—מתחיל בשל שבת – ברכה אחת לשניהם, ומתחיל להזכיר שבת תחילה ותתן לנו את יום המנוחה הזה ואת יום חג פלוני הזה.

Translation: Begins with a reference to Shabbos-One Bracha is recited to declare the sanctification of both Yom Tov and Shabbos. The Bracha opens with a reference to Shabbos first; i.e. Va'Titain Lanu Es Yom Ha'Menucha (Shabbos) Ha'Zeh V'Es Yom Chag (Fill in) Ha'Zeh.

ומסיים – הברכה בשל שבת מקדש השבת, ותו לא.

Translation: Concludes-We conclude the Bracha by referring to Shabbos and nothing more.

להבין את התפלה

ואומר קדושת היום באמצע – ותתן לנו ה' א-להינו את יום המנוחה הזה ואת יום חג פלוני הזה.

Translation: And he declares the sanctity of the day in the middle-Va'Titain Lanu Hashem Elokeinu Es Yom Ha'Minucha Ha'Zeh V'Es Yom Chag (Fill in) Ha'Zeh.

Support for our position that the middle ברכה of עשרה for יום טוב when it falls on שבת is a combination of the middle ברכה of עשרה for שבת with the middle ברכה of שמונה עשרה for יום טוב lies in the evidence we have that in its earliest form, the middle ברכה of עשרה for שבת may have been the same for all the תפילות of שבת and it began with the words: אתה בחרתנו:

ספר המנהיג הלכות שבת עמוד קנ'-רשז"ל (רש"י) לא היה אומר ישמח משה והיה אומר אתה בחרתנו והיה מזכיר ואומר שבתות למנוחה כי לא היה יודע מה עניין לשבת ישמח משה.

Translation: Rashi did not recite the Bracha of Yismach Moshe as the middle Bracha of Shemona Esrei in Tefilas Shacharis on Shabbos. Instead, Rashi said: Ata Bichartanu. He would also say: Shabbasos L'Minucha. Rashi followed this practice because he could not justify reciting the paragraph of Yismach Moshe on Shabbos.

Professor Naftali Weider in an article entitled: ישמח משה-התנגדות וסנגוריה in his book: התגבשת נוסח התפלה במזרח ובמערב reproduces references to this issue that are found in some handwritten manuscripts. On page 300 of his book, he presents the following:

הראשונים נהגו לומר בתפלה ישמח משה אבל יש מדגדרין בדבר ומתפללים בתפלה אתה בחרתנו לבטל סדר הנמסר מחכמים ראשונים . . . והנהגה לומר אתה בחרתנו יאמר כן: ותתן לנו ה' א-להינו באהבה שבתות למנוחה את יום המנוחה הזה לשבות בו ולנוח בו ולשמרו כמצות רצונך וכן כתוב בתורתך ושמרו בני ישראל. אבל אין נהוג לעבור על מנהג ראשונים. ואמר רב נתן ב"ר מכיר לפיכך תקנו חכמים ישמח משה ביוצר דהתורה נתנה ביוצר בשבת וראוי לספר שבחו של משה בתפלה.

Translation: Our early Sages followed the practice of reciting in the Shemona Esrei of Shacharis on Shabbos the Bracha of Yismach Moshe but there were those who opposed the practice and would recite instead the Bracha of Ata Bichartanu and did not follow the order of Tefila established by our Sages. Those who follow the practice of reciting Ata Bichartanu should say the following: Va'Titain Lanu Hashem Elokeinu . . . V'Shamru Bnei Yisroel. But it is a better practice not to go against the ruling of our early Sages. Rabbenu Tam said that our Sages composed the Bracha of Yismach Moshe because the Torah was given on Shabbos morning. It is, therefore, appropriate to heap praise on Moshe during the prayer services on Shabbos.

A further early similarity between the middle ברכה of עשרה for יום טוב and the middle ברכה of עשרה for שבת was shown in Newsletter 6-48. We noted that the concluding paragraph of both middle ברכות ended in a similar fashion at the time of רב עמרם גאון:

סדר רב עמרם גאון- קדשנו במצותיך, ותן חלקנו בתורתך. ושבענו מטובך ושמח לבנו בישועתך. וטהר לבנו לעבדך באמת ובאמונה. והנחילנו ה' א-להינו בשמחה ובששון (שבת קדשיך) (מועדי קדשיך), וישמחו בך כל ישראל אוהבי שמך. ברוך אתה ה' מקדש . . .

Viewing the middle ברכה of שמונה עשרה as a combination of the middle ברכה of שמונה עשרה for שבת with the middle ברכה of שמונה עשרה for יום טוב further explains why some add a reference to שבת in יעלה ויבוא on those days. It also helps explain why you might add a reference to שבת in יעלה ויבוא when יעלה ויבוא appears in the middle ברכה of שמונה עשרה but not when it appears in the ברכה of רצה; i.e. when ראש חודש and חול המועד falls on a שבת. The בית יוסף provides an overview of this issue:

בית יוסף אורח חיים סימן תפז—מצאתי כתוב בתשובה אשכנזית (שו"ת מהרי"ל סי' ג) שיש אומרים דכשחל יום טוב בשבת אין להזכיר של שבת ביעלה ויבוא דלא שייך הזכרה דיעלה ויבוא לענין שבת בשום מקום. ויש אומרים שיש להזכיר ומביאים ראיה מדכתב המרדכי בפרק במה מדליקין (שבת סי' רפא) שאין להזכיר של שבת ביעלה ויבוא שבעבודה בראש חודש וחולו של מועד דאלמלא ראש חודש אין שבת בעבודה (עי' שבת כד). משמע דבקדושת היום יש לאמרו דליכא האי טעמא. גם באשיר"י (שבת פ"ב סי' טז) פירש הטעם שאין להזכיר של שבת ביעלה ויבוא שבעבודה לפי שכבר התם קדושת היום ולא מצינו הזכרה אחר החתימה (עכ"ל). גם יש מרבותינו הפוסקים שפסקו שאין להזכיר של שבת ביעלה ויבוא שבברכת המזון שכבר הזכיר רצה והחליצנו. ושני טעמים אלו לא שייך לקדושת היום [עכ"ל]. וכן נהגו העולם להזכיר של שבת ביעלה ויבוא שבאמצע התפילה. ומכל מקום נראה שאם שכח ולא הזכיר בו של שבת שאין חוזר דכיון דפלוגתא דרבוותא היא. בדיעבד סמכינן על האומרים שלא להזכיר

Translation: I found written in an Ashkenazic Teshuva (Responsa of the Maharil) that some say that when Yom Tov falls on Shabbos, one should not refer to Shabbos in Ya'Aleh V'Yavo because it is inappropriate under all circumstances to refer to Shabbos in Ya'Aleh V'Yavo. Others say it is appropriate to refer to Shabbos in Ya'Aleh V'Yavo in Shemona Esrei when Yom Tov falls on Shabbos. They support their position from a comment made by the Mordechai in Maseches Shabbos, Siman 381. He said that it is inappropriate to refer to Shabbos in Ya'Aleh V'Yavo when Ya'Aleh V'Yavo appears in the Bracha of Ritzzei on Rosh Chodesh and Chol Ha'Moed because we do not normally add a reference to Shabbos in the Bracha of Ritzzei. One can conclude that adding a reference to Shabbos in Ya'Aleh V'Yavo when Ya'Aleh V'Yavo appears in the middle Bracha of Shemona Esrei would be appropriate since the objection raised by the Mordechai is not a valid objection concerning the practice of adding a reference to Shabbos in Ya'Aleh V'Yavo when Ya'Aleh V'Yavo appears in the middle Bracha of Shemona Esrei. The Ashrei (Maseches Shabbos Chapter 2, Siman 16) explains that the reason we do not refer to Shabbos in Ya'Aleh V'Yavo when Ya'Aleh V'Yavo appears in the Bracha of Ritzzei is because we have already referred to Shabbos in the concluding Bracha of the middle Bracha of Shemona Esrei. We do not usually add more references once we have recited a concluding Bracha that already included such a reference. We also find that some of our Rabbinic decision makers concluded that it is inappropriate to include a reference to Shabbos in Ya'Aleh V'Yavo found in Birkas Ha'Mazone since we referred to Shabbos just before it in the paragraph of Ritzzei V'Ha'Cha'Lei'Tzeinu. The reasons not to refer to Shabbos in Ya'Aleh V'Yavo when it appears in the Bracha of Ritzzei and when it appears in Birkas Ha'Mazone do not justify omitting a reference to Shabbos in Ya'Aleh V'Yavo when Ya'Aleh V'Yavo appears in the middle Bracha of Shemona Esrei. That is why many follow the practice of including a reference to Shabbos in Ya'Aleh V'Yavo when it appears in the middle Bracha of Shemona Esrei. In any event, if one forgot to refer to Shabbos in Ya'Aleh V'Yavo when it appears in the middle Bracha of Shemona Esrei, he should not begin Shemona Esrei from the beginning again since our Rabbis are in disagreement as to whether a reference to Shabbos is necessary in Ya'Aleh V'Yavo when it appears in the middle Bracha of Shemona Esrei. He can rely on the opinion of those who say it is not necessary.